

Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

Academic Journal of History and Idea

ISSN: 2148-2292

11(6) 2024

Kitap Kritiği / Book review

Geliş tarihi |Received:12.05.2024

Kabul tarihi |Accepted:20.09.2024

Yayın tarihi |Published:25.12.2024

Fatma Tombak

<https://orcid.org/0000-0003-2439-0173>

Doctor Lecturer, Aydın Adnan Menderes University, Department of Atatürk's Principles and History of Turkish Revolution , Türkiye, fatma.tombak@adu.edu.tr

Atıf Künyesi | Citation Info

Tombak, F. (2024). Kitap eleştirisi. İki Dem Bir Demokrat Eski Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen'in Anıları. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 11 (5), 4322-4330.

Eserin Künyesi

Baskı Yılı: Haziran 2023 / İstanbul

Yayınevi: Yapı Kredi Yayınları

Hamur Tipi: 2. Hamur

Baskı Sayısı: 1. Basım

Kitabın Ebatı: 16,5x24 cm

Dil: Türkçe

ISBN: 978-975-08-5750-8

Hazırlayanlar: Haluk Kardeş, Emine Gürsoy Naskali, Oğuz Selim Başar

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/atdd>

İki Dem Bir Demokrat Eski Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen'in Anıları

1. Eserin Genel Özellikleri

Bu çalışma bir kitap incelemesidir. Çalışma bir “anı / hatıra” olarak yayımlanmıştır. Eserde anıları yer alan Hayrettin Erkmen (1915-1999) Türkiye'nin siyasi tarihinde kritik dönemlerde kritik görevler almış bir siyaset ve devlet adamıdır. 1960 ve 1980 yıllarında gerçekleşen askeri darbelerde iktidar partisinde bakan olarak ve parti yönetiminin üst yönetiminde görev alan biri olarak Hayrettin Erkmen'in anıları 1950-1980 yılları arası Türk demokrasi ve siyasi tarihinin aydınlatılmasında önemli bir kaynak görevi görecektir. Bu noktada dikkat çeken husus ise böyle önemli bir siyasetçinin anılarının 2023 yılına kadar yayınlanmamış olmasıdır. Bir siyasetçi olarak Demokrat Parti ve Adalet Partisi'nde önemli görevler almış, 1992'de tekrar kurulan Demokrat Parti'nin ilk Genel Başkanı olmuş Erkmen'in hayatı ve siyasî tarihteki rolü ve katkıları üzerinde ülkemizde maalesef özel bir çalışma yapılmamıştır. Erkmen'in merkezde olduğu bir çalışma Demokrat Parti'yi iktidara taşıyan sürecin, CHP'nin iktidarı kaybetmesine neden olan uygulamalarının, 1960 darbesinde yaşananların ve 1980 askerî darbesinin arifesinde parlamentonun durumunun daha iyi anlaşılmasına ve daha iyi analiz edilmesine katkı sağlayacaktır.

Eser karton kapakla kitap kâğıdında 16,5x24 cm ebatlarında okuyucuya sunulmuştur. Kitabın sayfa sayısı 144'tür. Kitap Sunuş ile başlamakta, I. bölüm, Demokrat Parti ve Yassıada, II. Bölüm Adalet Partisi ve 1980 Dönemi, Sonuç ve Kronoloji ile son bulmaktadır. Haziran 2023 tarihinde yayınlanan çalışma, Ali Suat Ürgüplü editörlüğünde gerçekleştirilmiştir.

Bu anı kitabının oluşmasında Hayrettin Erkmen'in ölmeden yedi ay evvel hatırlarını/anılarını kaleme alması büyük önem taşımaktadır. Erkmen'in kaleme aldığı bu anılar iki ayrı defterden oluşuyordu ki bu defterlerden ilkinde Demokrat Parti ve Yassıada Dönemi'ni anlatılırken ikinci defterde ise Adalet Partisi ve 1980 dönemi anlatılmaktadır. Aynı zamanda Erkmen'in arşivinde çeşitli belgeler, fotoğraflar, gazete kupürleri ve mektuplar da mevcuttu. Bu eserde bütün belgeler ve fotoğraflar Erkmen'in arşivinden kullanılırken sadece Yassıada mahkeme salonu fotoğrafı dışardan kullanılmıştır.

Hayrettin Erkmen'e ait evrak ve belgeler 2020 yılında Haluk Kardaş'ın sorumluluğuna geçmesinden sonra Hayrettin Erkmen'in oğlu Ali Erkmen, bu evrakların kitap haline getirilmesini onaylamış ve ardından Hayrettin Erkmen'in diğer oğlu Ömer Erkmen de onay vermiştir. Onayının alınmasıyla Oğuz Selim Başar ve Haluk Kardaş, altı klasör evrakı tasnif

etmiş ve tasnif edilen bu klasörler Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali gözetiminde kitap haline getirilmiştir. Ayrıca dijitalde de alınan diğer bütün anı ve evraklar Celal Bayar Vakfı'na bağışlanmıştır.

2. Hayrettin Erkmen'e Dair

Siyasetçi ve devlet adamı olan Hayrettin Erkmen 1915 yılında Tirebolu'da hayata gözlerini açmış, Lozan Üniversitesi'nde hukuk lisansını bitirmiş Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde de doktorasını tamamlamıştır. Ancak savaş başladığında Aracahon'daki ilk yurtdışı deneyimini yarıda bırakmak zorunda kalarak Ankara'ya dönmüş Maliye Bakanlığı'nda stajyer memur olarak işe başlamıştı. Savaşın ortalarında 1943 yılında Cenevre'ye gidip 1948 yılında eğitimini tamamlayıp döndükten sonra İsviçre'de etkilendiği demokratik rejimden dolayı siyasete katılmıştır. Siyasî hayata erken yaşta başlayan Erkmen, Giresun'dan IX., X. ve XI. Dönem (1950-1060) milletvekili seçilmiş Çalışma, Ticaret ve Dışişleri Bakanlığı yapmıştır. 27 Mayıs Darbesi'nde Yassıada'da yargılanmalar sonucunda on yıl dokuz ay cezaya mahkûm edildikten sonra cezasını bir kısmını Kayseri Cezaevi'nde geçirmiş, 1964 yılında Toptaş Cezaevi'nden tahliye edilmiştir. 1975 yılında tekrar siyasete giren Hayrettin Erkmen, Adalet Partisi'nden Giresun senatörü seçilmiş, 1979 yılında Süleyman Demirel tarafından kurulan hükümette Dışişleri Bakanı olarak görev yapmıştır. Erkmen, 6 Eylül 1980 günü verilen gensoru ile Dışişleri Bakanlığı düşürülürken 6 gün sonra gerçekleşen 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle senatörlüğü de düşmüştür.

1992 yılında Demokrat Parti'nin yeniden açılmasıyla Hayrettin Erkmen genel başkanlığa getirilmiş ve 1994'te yapılan kongrede Demokrat Parti'nin baskına uğraması sonucu genel başkanlığa Aydın Menderes geçmiştir. Ancak Erkmen'in bu döneme ait anılarında bir kayıt bulunmamaktadır. Hayrettin Erkmen 1955 yılında Samet Ağaoğlu'nun baldızı ile evlenmiş, Ömer Hayri ve Ali Münir adında iki oğlu olmuştur. Hayrettin Erkmen 1999 yılında vefat etmiştir.

3. Eserin İçeriği ve Analizi

Çalışma bir "anı / hatıra" olarak yayınlanmıştır. Eserde anıları yer alan Hayrettin Erkmen (1915-1999) Türkiye'nin siyasi tarihinde kritik dönemlerde kritik görevler almış bir siyaset ve devlet adamıdır. 1960 ve 1980 yıllarında gerçekleşen askeri darbelerde iktidar partisinde bakan olarak ve parti yönetiminin üst yönetiminde görev alan biri olarak Hayrettin Erkmen'in anıları 1950-1980 yılları arası Türk demokrasi ve siyasi tarihinin aydınlatılmasında önemli bir kaynak görevi görecektir. Bu noktada dikkat çeken husus ise böyle önemli bir siyasetçinin anılarının 2023 yılına kadar yayınlanmamış olmasıdır. Bir siyasetçi olarak Demokrat Parti ve Adalet

Partisi'nde önemli görevler almış, 1992'de tekrar kurulan Demokrat Parti'nin ilk Genel Başkanı olmuş Erkmen'in hayatı ve siyasî tarihteki rolü ve katkıları üzerinde ülkemizde maalesef özel bir çalışma yapılmamıştır. Erkmen'in merkezde olduğu bir çalışma Demokrat Parti'yi iktidara taşıyan sürecin, CHP'nin iktidarı kaybetmesine neden olan uygulamalarının, 1960 darbesinde yaşananların ve 1980 askerî darbesinin arifesinde parlamentonun durumunun daha iyi anlaşılmasına ve daha iyi analiz edilmesine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle değerli bir hazine niteliğindeki bu eseri yayınlayan Yapı Kredi Yayınları ve yayına hazırlayan Haluk Kardeş, Emine Gürsoy Naskali ve Oğuz Selim Başar takdiri ve teşekkürü fazlası ile hak etmektedir.

Hazırlanış ve sunuş olarak incelendiğinde eserin fotoğraflarla, mektuplarla ve gazete alıntıları ile birlikte okuyucuya sunulmuş olduğu görülmektedir. Böylece okuyucular ve bu alanda çalışma yapanlar için eser önemli bir bilgi, belge ve görsel malzeme zenginliği ve çeşitliliği sunmaktadır. Çalışmada yer alan tüm yazılar, mektuplar, gazete alıntıları ve belgeler Erkmen'in hatıralarında yazdığı defter ve evrakın içinden alınmıştır. Eserde dış kaynaklardan belge kullanılmadığını yayını hazırlayanlar ifade etmektedir (s.11). Eser iki ana bölümden oluşmaktadır. Eserde bu bölümlerden sonra sonuç, kronoloji ve dizin kısımları yer almaktadır. Eser okunduğunda hayatı hakkında çok fazla ayrıntıya girilmediği görülmektedir. Bu nedenle Erkmen'in hayatını özetleyen kronoloji kısmının eserde yer alması okuyucu için faydalı olmuştur. Dizin de çalışmada yer alması araştırmacılar için önemli kolaylık sağlamaktadır.

Erkmen'in de ifade ettiği gibi “*Füilen ve doğrudan siyaset yapan kişiler yaşadıklarını toplumda iz bırakan olayların iç ya da alt yapılarına ait bildiklerini, kendi hafızalarından toplum hafızasına aktarmalı, bunları tartışmaya veya değerlendirmeye açmak suretiyle tarihe mal etmelidirler.*” (s. 13) Bu bilinçle anılarını kaleme almaya başlayan Erkmen'in anılarının içeriği incelendiğinde ilk bölümde siyasete neden girdiğine dair uzun bir analiz yapar ki bu analiz Erkmen'in gözünden dönemin panoramasını da gözler önüne sermektedir. Örneğin Gözü yaşlı hanımın “*Cendeme bizi, körkütürüm babamı, kaştan aşağı yoğladı*” (s. 13) yani jandarmanın davar vergisi borcu için kendilerini uçurumdan attığını söylemesi Hayrettin Erkmen için oldukça travmatik olduğu kadar bir köylünün kaderinde söz sahibi olması beyinde son derece etkili sahne olmuştur. Hayrettin Erkmen özellikle neden Demokrat Parti'yi (DP) tercih ettiğini de uzun bir değerlendirme yaparak anlatmıştır. Bu tercih sürecinin oluşumunda neden CHP'yi tercih etmediğini ve neden Demokrat Parti'yi tercih ettiğini

“*Gerçekten CHP yapısı ve geçmişi itibariyle oligarşikti. Kurtuluş Savaşın yıllarında, ülke ileri gelenlerinden yani eşraftan oluşmuş ve bu karakteri koruma gayreti içinde yönetile gelmişti. Kurucu Genel Başkan Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden sonra bu yapı daha da belirginleşmiş, parti demokratik yapıdan büsbütün uzaklaşmış, temel ilkelerini de aşmamıştı.*

Parti cumhuriyetçilik, devletçilik, laiklik, milliyetçilik, halkçılık ve inkılapçılık ilkelerini benimsemişti. Bunların üçü, devletçilik, milliyetçilik ve laiklik fanatik biçimde uygulanıyordu fakat cumhuriyetçiliğin gerektirdiği demokratik düzene itibar bile edilmiyordu. Halkçılık ilkesine sahip çıkılmıyor, halk benimsenmiyordu” (s. 25) şeklinde belirtirken bununla beraber Hayrettin Erkmen’in Demokrat Parti’yi benimsemesinde mali politikalar, özellikle vergilendirme ve tahsil işlemlerinde bilhassa Geniş tabanlı can vergilerinin çoğundan düşük gelir grubuna giren yol vergisi, hayvanlar vergisi gibi vergilerden vatandaşların olması sorumlu olması önemli bir etkendi.

Hayrettin Erkmen ülkenin mali ve ekonomik süreci nasıl yorumladığı ve gördüğüne dair bir açıklama yaparken aslında politikaya girmesinin temel nedenini demokratik, medeni ve çağın koşullarına göre yaşamaya yardımcı olmak için olduğu anlaşılmaktadır. 14 Mayıs 1950 yılında yapılan seçimlerde DP 4.241.393, CHP 3.176.561 oy almış ve DP oyların %52,7’sini alarak (Demirel, 2021, s. 99) tek başına iktidara gelmiş ve Hayrettin Erkmen de Giresun milletvekili olarak meclise girmiştir. Bu tarihten, Hayrettin Erkmen, 27 Mayıs 1960 darbesini değerlendirmesinde gerek Vatan Cephesi’nin gerekse de “Tahkikat Komisyonu”nun neden ve nasıl kurulduğunu savunma pozisyonu içerisinde anlatırken 1957 seçimleri sonrası CHP’nin tutumunu ve siyasetini de “hırçın ve saldırgan” şeklinde yorumlamıştır.

Kitabın ilk bölümünde bu uzun süreç kısa ve oldukça hızlı geçiştirilerek anlatıldığı için 1950’den başlayarak anlatılan olay örgüsü net ve kronolojik ele alınmamıştır. Bu nedenle dönemin algılanması açısından I. kaynak kişinin gözlemlerinin olması büyük eksilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, 1950-1957 yılları arasındaki olay örgüsü eserde verilmemiştir. Daha sonra 1957’den hızlı biçimde 1960 yılına geçilerek darbe öncesi güne eserde yer verilmiştir. Böylece Erkmen için sadece önemli görülen anılar eserde yer almıştır. Darbe öncesine dair 24 Mayıs 1960 akşamı Başbakan Adnan Menderes’in Bakanlar Kurulu’nu toplantıya çağırması ve bu görüşmede Adnan Menderes’in yurt gezisine çıkacağını açıklaması anlatılmaktadır. Bu görüşmede bakanların büyük çoğunluğu yurt gezisine çıkmasının uygun olmayacağını Menderes’e ifade ettiklerini dile getiren Erkmen, kendi yorumundan bahsederken hükümetin istifa etmesi gerektiğini de toplantı da şu şekilde dile getirmiştir:

“Ülkemiz siyasi bir bunalım yaşıyor. Siyasi bunalımlar siyasi kararlarla giderilmelidir. Hükümetlerin istifa etmesi cümlesindedir.” “Hükümetin istifa etmesi yeni ve yatıştırıcı bir ortam yaratacaktır. Hükümeti yenileyiniz. Yeni hükümeti genel başkan olarak sizin kurmanız normaldir. Yeni ekibinizle durumu mütalaa edip yeni politikayı belirleyiniz. Yeni hükümette hiçbirimiz olmak zorunda değiliz hatta olmamız daha doğru olur.” (s. 38).

Yine Yassıda yargılanmaları, Yassıda'ya nakil, sorgular, davalar ve duruşmalara ait çarpıcı sahneler bu bölümün göz çarpan konuları arasında yer almaktadır. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi olay örgüsü oldukça kopuk bir şekilde verilerek analiz edildiği için zamansal bütünlük açısından olaylar ve gelişmeler arasındaki akışı anlamak da zor hale gelmiştir.

Eşine, ağabeyine, annesine, yeğenine yazdığı mektuplar da Hayrettin Erkmen'in içinde bulunduğu sürecin anlaşılması ve psikolojik tahlillerin yapılması açısından faydalı bilgiler içermektedir.

Eserin II. Bölümü incelendiğinde, Hayrettin Erkmen'in 1975 yılında siyasi yasağının kalkması sonucu 12 Kasım 1979'da Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel tarafından kurulan Azınlık Hükümeti'nde Dışişleri Bakanı olarak göreve atıldığı süreci değerlendirmesiyle başlamıştır. Ancak bu bölüme damgasını vuran husus, on ay dışişleri bakanlığı yapan Hayrettin Erkmen'in gensoru ile görevinden uzaklaştırılmasıdır. Nitekim bu bölüm, Hayrettin Erkmen'in kendi şahsının müdafaasını ele aldığı bir öz anlatım yazısı olmuştur. 1979 yılında kurulan Adalet Partisi tarafından kurulan azınlık hükümeti Milli Selamet Partisi (MSP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nin dışardan desteği ile kurulurken Hayrettin Erkmen, bu hükümette Başbakan Süleyman Demirel tarafından Dışişleri Bakanlığına atanmıştır. Gensoru süreci Azınlık Hükümeti'nin altıncı ayında MSP başkanı tarafından, Başbakanlığa ultimatoma niteliğinde bir mektup gönderilmesiyle başlar. Daha sonra Dışişleri bakanı için verilen gensorunun meclis tarafından kabul edilmesiyle devam eden süreçte MSP'nin amacının iktidarı elde etmek olduğu anlaşılmaktadır.

Eserin gensoru kısmının anlatıldığı bölümde, oyunun içinde oyunların olduğunu vurgulayan Erkmen, ilk oyunun Adalet Partisi'nin azınlık hükümeti kurulmasını, ikinci oyunun 7 Haziran 1980 yılında gönderilen mektup olduğunu ve son olarak da Erkmen için verilen gensoru olduğunu aktarmış ve 5 Eylül 1980 tarihinde bu önerenin kabul edilmesini ifade etmiştir. MSP tarafından kurgulanan bu oyunların asıl amacı "*Adalet Partisini çetin bir göreve üstlenmeye heveslendirip yıpranmasını*" (s. 111) ve halkın gözünde itibar kaybına uğramasını sağlamaktır.

Cumhuriyet Gazetesi, 7 Eylül 1980

Günaydın Gazetesi, 7 Eylül 1980

Sonuç

Hayrettin Erkmen, Türkiye'nin siyasî tarihi incelendiğinde karanlıkta kalmış ama önemli siyasetçilerinden biri olarak dikkat çeken bir portredir. Bu eser onun siyasetteki varlığının ayrıntılarını gün yüzüne çıkarmaktadır. Erkmen, Adnan Menderes'in kurduğu ilk hükümetin en genç; Süleyman Demirel'in kurduğu azınlık hükümetinin ise en yaşlı üyesiydi. 1960 darbesinde hükümetin Çalışma Bakanı olarak yargılanmış, 10 yıl 9 ay cezaya mahkûm edilmiş, Türkiye'nin parlamento ve siyasî tarihinde ilk azınlık hükümetinde Dışişleri Bakanı olarak yer almış yine Türkiye'nin demokrasi tarihinde gensoru ile bakanlığı düşürülen ilk siyasetçi olmuştur. Böyle önemli anların ve görevlerin bizzat yaşayana/tarafı/faili/mağduru olarak Erkmen'in anıları Türk Demokrasi Tarihi için eşsiz bir kaynak niteliğindedir. Eser incelendiğinde Erkmen'in neden siyasete atıldığı, neden Demokrat Parti'de siyaset yapmayı seçtiği nasıl çalışma bakanı olduğu, Demokrat Partiyi iktidara götüren temel etkenlerin neler olduğunu kendi gözlemleriyle

aktardığı görülmektedir. Erkmen'i 1960 darbesini nasıl yaşadığını, tutuklanmasını, yargılanmasını ve tutukluken yaşadıklarını anlatması hatırat eserlerinin önemini ortaya koyan bir örneği yansıtmaktadır. Bu eser ile ilgili bir diğer husus da Erkmen'in ya da anılarını yayına hazırlayanların 1950-1960 yılları ve 1960-1980 yılları arasında yaşanan önemli gelişmeler hakkındaki yorum ve anılarına yer vermeden sadece kendini etkileyen önemli gelişmelere yer vermesi, bu dönemleri dar bir açıdan ele almasıdır ya da kitapta bu anılara yer verilmemesidir. Örneğin kitapta Erkmen'in 1950'de Demokrat Parti'de siyasete atılması ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Ancak daha sonra 1950-1957 tarihleri arasındaki gelişmelerden hiçbirine eserde yer verilmemiştir. Aynı şekilde 1964 yılında tutukluluğu sona erdikten sonra 1979 yılında azınlık hükümeti kuruluncaya kadar olan süreç eserde yer almamaktadır. Türk siyasi tarihi için önemli olan bu tarih aralığına dair Erkmen'in anılarının eserde yer alması şüphesiz bu dönemin aydınlatılması ve tarihi için önemli bir katkı sunabilirdi. Yine Hayrettin Erkmen'in kitabı bir anı/hatıra türü bir eser olmasaydı son derece taraflı ve Demokrat Parti'nin bir savunma tezi gibi yazılmış algılanmasını mümkün kılardı. Anı ve hatıralar zaten doğası gereği yazarın bizzat kendi algısı ve görüş açısı ile şekillendiği için aksi iddia edilmesi imkânsızdır. Öyle ki bizzat meclis içinde yer almış ve bakanlık yapmış bir şahsiyet olarak eseri birinci elden kaynak olarak incelemek ve değerlendirmek hem Türkiye Cumhuriyeti Tarihi akademisyenleri için hem de dönemin objektif bir biçimde analiz edilmesi için son derece önemlidir. Kitabın ikinci bölümü Türkiye'nin gensoru ile düşürülen ilk bakanı Erkmen'in yaşanan süreci kendi gözünden aktardığı bir bölüm olurken bölüm incelendiğinde Süleyman Demirel tarafından kurulan ilk azınlık hükümetine karşı MSP ve CHP'nin hedef ve beklentilerini, bu süreçte Adalet Partisi'nin hatalarını, 12 Eylül askerî darbesinden kısa bir süre önce askerî yüksek komutasındaki durumu, kendisinin de Dışişleri Bakanı olarak Avrupa Birliği ve devletin menfaatleri için 10 aylık bakanlık süresince yaptıklarının anlatısını içermektedir. Ancak bir anı olarak kendi bakış açısıyla savunma niteliği de taşıyan gensoru sürecindeki anlatısı aynı zamanda dönemin siyasi atmosferinin daha iyi anlaşılmasına katkı sunan bir panorama niteliği taşımaktadır. İki darbe sürecini de yaşayan Erkmen'in bu dönemi analiz ettiği eseri anı olarak literatürde önemli bir başvuru kaynağı olarak yerini almıştır. Bu bölüm ayrıca, Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen'in Adalet Partisi ve Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel ile bir hesaplaşması şeklinde de yorumlanabilir. Erkmen azınlık hükümeti, mektup, gensoru ve dışişleri bakanlığından alınmasını da oyunun içinde oyunların olduğunu vurgulayarak bu durumu çok katmanlı bir süreç olarak yorumlamıştır (s. 130). Eserde ayrıca Erkmen'in Demirel'le yaşadığı diyaloglar ile Demirel'e dair çarpıcı analizleri, MSP'nin azınlık hükümeti üzerine planı hakkında ve MSP'nin gensoru ile hedefledikleri gibi konularda değerlendirmeleri dönemin demokrasi ve parlamento

tarihi üzerine çalışma yapanlar ve bu dönemi merak eden okuyucular için bilgilendirici analizler içermektedir. Son tahlilde eser biçimsel olarak değerlendirildiğinde ilk bölüm kısa bir şekilde sunulurken, ikinci bölüm çok karışık tasnif edilmiş ve anlaşılması zor bir metin olmuştur. Ancak bunda da hiç kuşkusuz anıların Erkmen tarafından yazıldıktan sonra eserin tasnifinde Erkmen'in hayatta olmaması ve yazılan metinlerin orijinalinin bozulmama kaygısının büyük etki taşıdığı düşünülebilir. Yine metindeki kronolojik olarak bütün bilgilerin verilmemesinde de bunun etkisi düşünülebilir. Anıların yazımı akıcı olmakla birlikte anlatılmaya çalışılan konular arasında bağlantıların bir akış şeklinde verilmemesi de metni zor bir metin haline getirmektedir. Eserde kronoloji ve dizin bulunması esere değer katan önemli kısımlardan olmuştur. Erkmen'in kendi albümünden olan fotoğraflar ve belgeler de hem dönemin hem de Erkmen'in psikolojisini ve sosyolojik durumunu anlamak için tarihsel veriler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynaklar

(7 Eylül 1980).*Günaydın Gazetesi*.

(7 Eylül 1980). *Milliyet Gazetesi*.

Demirel, T. (2021). *Türkiye'nin Uzun On Yılı Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kardaş, H. Naskali Gürsoy, E. ve Başar O. S. (Haz.). (2023). *İki Dem Bir Demokrat (Eski Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen'in Anıları)*. Yapı Kredi Yayınları.